

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ

ОБ'ЄКТИ ІСТОРИКО-ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ВИЖНИЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Бучко Ж. І.,

доктор географічних наук, доцент,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Вижницька міська територіальна громада Вижицького району Чернівецької області утворена в 2016 р. і включає 10 населених пунктів: м. Вижиця, села Багна, Виженка, Іспас, Кибаки, Майдан, Мілієве, Середній Майдан, Черешенька, Черногузи. Інфраструктура Вижицької територіальної громади добре розвинена, зокрема в плані організації туризму й рекреації. Цьому сприяє різноманіття об'єктів природної та культурної спадщини, з-поміж останніх зокрема найбільш відомими є історичні та етнокультурні пам'ятки.

Для використання в історико-етнокультурному туризмі виділимо такі категорії об'єктів: пам'ятки громадської архітектури; музеї, зокрема будинки-музеї; релігійні об'єкти; фестивалі та традиційні свята; центри народних промислів; місця національної кухні; пам'ятники [4].

Пам'ятки громадської архітектури сконцентровані переважно в м. Вижиця. До них відносяться Вижицька ратуша (будинок міської ради, початку ХХ ст.), головна синагога (районний будинок народної творчості та дозвілля), Будинок дитячої та юнацької творчості (колишнє кабаре), вокзал станції Вижиця (приміщення австрійських часів). У Вижиці розміщено також найбільше пам'ятників: Тарасові Шевченку, Лук'яну Кобилиці, Юрію Федьковичу, Назарію Яремчуку.

Вижиця – давній і відомий центр декоративного мистецтва Північної Буковини. Традиційно тут склалася школа різьбярства, токарства й металевої

орнаментики та розвивалися народні художні промисли – різьблення, обробка металу, килимарство. 15 жовтня 1905 р. з дозволу Міністерства освіти та культур Австро-Угорщини за рішенням Буковинського парламенту розпочався навчальний процес у новоствореній україномовній мистецькій школі, що називалася «Крайова школа різьбярства, токарства та металевої орнаментики».

У 2004 р. на базі навчально-матеріальної бази коледжу організовано факультет «Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво» у м. Вижниця Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Вижницький коледж декоративно-прикладного мистецтва імені Василя Шкрібляка – сучасний мистецький навчальний заклад України. В коледжі навчається понад 400 студентів за 2 спеціальностями та 7 спеціалізаціями: художня обробка дерева, художня обробка металу, ковальська справа, художнє ткацтво, художня вишивка, моделювання та конструювання одягу, дизайн середовища, образотворче та прикладне мистецтво. Понад 100 років коледж є діючим осередком народних промислів краю. На його базі відбуваються конференції, пленери, фестивалі та свята. У коледжі можна відвідати майстер-класи у знаних митців регіону.

З функціонуванням коледжу та традицій декоративно-вжиткового мистецтва Вижниччини пов'язана історія двох музеїв. Найвідомішим та найпопулярнішим у туристів є Музей декоративно-прикладного мистецтва ім. Василя Шкрібляка. У приміщенні площею 180 м² зберігається близько 20 тисяч експонатів, виготовлених випускниками та викладачами коледжу за десятиліття існування учбового закладу. Представлена витончена традиційна гуцульська техніка різьби по дереву, ковки металу, вишивки, мережки, ткацтва і обробки шкіри, малюнки учнів і викладачів багатьох років від заснування у 1905 році крайової школи різьбярства, токарства й металевої орнаментики до вивершення талантом майстрів у сучасні декоративно-ужиткові мистецькі шедеври. Інший музей (Старожитностей та етнографії Буковинської Гуцульщини) створено не так давно, але він себе зарекомендував як привабливий осередок зібрання колекції старовини. На базі музею доброю практикою є проведення

етнографічних майстер-класів.

Найвідомішим в регіоні меморіальним музеєм-садибою є музей Народного артиста України Назарія Яремчука на західній околиці м. Вижниця. Музей створено в батьківському домі, де пройшли дитинство і юність Н. Яремчука, його сестрою Катериною, і, названий нею на честь однієї з найвідоміших пісень співака — «Смерекова хата». У музеї можна побачити сімейні реліквії родини Яремчуків, меблі, фотографії та особисті листи видатного співака, журнальні та газетні статті, зібрані друзями, однокурсниками, вчителями та музикантами, які розповідають про життєвий шлях уславленого співака. Відвідувачам буде цікаво оглянути його вишиванки, сценічні костюми та святкову сорочку, вишиту маминою рукою старовинною технікою низинки.

Ім'я Назарія Яремчука носить Вижницька школа-інтернат, де навчався майбутній співак, у 1996 р. там створено Вижницький історичний музей ім. Н. Яремчука. У приміщенні школи-інтернату є можливість оглянути меморіальну музейну експозицію співака. У двох кімнатах музею зібрані зразки гуцульського святкового одягу, скляних, вишитих та шкіряних прикрас, ужиткових тканин. Вдало відтворено соціально-етнографічне середовище, яке формувало щедрість Назарової української душі, традиційну з прадіда-діда залюбленість народу в красу природи. Тут же – сценічний одяг співака, родинні фотографії, афіші концертів, прижиттєві платівки-гіганти, касети, диски записаних пісень у виконанні Назарія Яремчука, соліста легендарного вокально-інструментального ансамблю «Смерічка». На території садиби встановлено пам'ятник Назарію Яремчуку.

Інші музеї - світлиця заслуженого майстра народної творчості України Олени Гасюк (м. Вижниця), літературна світлиця-музей поета Дмитра Загула (с. Мілієве), музейний комплекс загальноосвітньої школи I-III ступенів імені Миколи Марфієвича (с. Іспас).

З-поміж сакральних-релігійних об'єктів, які цікавлять туристів, найбільшу цінність становлять дерев'яні храми, яких на території регіону налічується 8 [2]. Найдавнішою є церква Івана Сучавського в с. Виженка. Складається з дерев'яної церкви та побудованої водночас з нею цегляної дзвіниці. Це один з найяскравіших

зразків буковинського дерев'яного храму перехідного типу від хатнього до одноверхого. Пам'ятка, яку зведено 1792 р., залишилася практично незмінною, за винятком невеликої рубленої ризниці, прибудованої до південної стіни вівтаря наприкінці ХІХ ст., а також каркасного притвору прямокутної в плані форми, влаштованого в 1-й половині ХХ ст. на захід від бабинця. У 1970 р. проведено комплексну реставрацію споруди, що не лише сприяло відновленню первісного вигляду пам'ятки, але й підвищило рівень її цілісності та завершеності [3].

У центрі Виженки знаходиться ще одна святиня - дерев'яна трикупольна церква Св. Миколая (1925 р.). Проте, значно відомішою за цю церкву є вкрита гонтом капличка, що знаходиться поруч. Зведена в першій половині ХІХ ст., вона примітна своїми написами на передній стіні про важке життя під панщиною у 1820 р., голод і холеру 1866 року.

Дерев'яні храми також збереглися й використовуються за призначенням у м. Вижниця (Св. Дмитрія, 1883 р.), селах Багна (Св. Параскеви, 1867 р.), Іспас (Вознесіння Господнього, 1876 р.), Майдан (Св. Дмитрія, 1879 р.), Мілієве (Св. Параскеви, 1855 р.), Черешенька (Св. Миколая, 1905 р.). Дерев'яні церкви, що розташовані на території Вижницької територіальної громади, відрізняються часовим, архітектурним та композиційним різноманіттям, що дає можливість їх використання для пізнавального туризму та створення екскурсійних маршрутів.

Вижницька територіальна громада є відомим в Україні місцем проведення традиційних свят та фестивалів. У Вижниці 4 рази відбувався Міжнародний гуцульський фестиваль (1992, 2003, 2009, 2019 р.р.). У 1996 році у Вижниці започатковано Перший фестиваль української народної пісні імені народного артиста України Н. Яремчука. Відомі й цікаві туристам свята й фестивалі: «День міста Вижниця», «Найбільша коляда в найменшому місті», «Зима в Карпатах», «Перлина Черемошу», «Зачарований легінь», «Джерело любові» (м.Вижниця), «Небилиці в Багні» (с. Багна), «Калинові обереги» (с.Іспас).

З фестивалями та святами тісно пов'язані гастрономічні традиції. Як центри місцевої традиційної кухні позиціонуються ресторани «Купальська ніч» у м. Вижниця та «Червона Рута» на перевалі Німчич.

Останніх кілька років на території Вижницької громади функціонує музей живої гуцульської поживи в с. Багна. Музей створила власниця етносадиби «Заманушка» Наталія Вятковська. Крім традиційної гуцульської їжі, вона готує і сучасні страви. Туристам пропонується майстер-клас з приготування кулеші, грибної юшки, голубців.

Історико-етнокультурні об'єкти Вижницької територіальної громади є основою розвитку пізнавального, сакрального, етнокультурного, подієвого та гастрономічного видів рекреаційно-туристичної діяльності, а в поєднанні з об'єктами природної спадщини дають можливість диверсифікувати види туризму відповідно до сучасних потреб та смаків споживачів туристичних послуг.

Список використаних джерел

1. Бузинський М. Д., Никирса М. Д., Коржик В. П., Бучко Ж. І. Барвиста Буковина. Горизонти цільового туризму. Чернівці: Прут, 2009. 152 с.
2. Бучко Ж. Дерев'яні храми Вижницької територіальної громади як об'єкти пізнавального туризму // Сакральне та туризм: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28 квітня 2023 р.). К.:ТОВ «Геопринт», 2023. С. 165-169.
3. Бучко Ж. І. Маршрут активного туризму «Історико-етнокультурна спадщина Вижничини» // Індустрія гостинності: стан, тенденції розвитку та перспективи галузі в умовах війни : збірник праць Міжнародного науково-практичного форуму (м. Львів, 19–21 квітня 2023 р.) / [відп. ред.:проф. О. І. Мороз]. Львів: «Камула», 2023. С. 228-234.
4. Бучко Ж. Проблеми реалізації історико-етнографічного туризму на транскордонній території Буковини // Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку прикордонних територій Мараморощини. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (2-4 вересня 2016 р., Рахів). Хмельницький: ФОП Петришин, 2016. С. 30-34.
5. Лесик А., Бучко Ж. Фестивалі Карпатського регіону як чинник туристичної привабливості // Проблеми розвитку депресивних регіонів: Мат. міжнар. конф. Ніжин: Аспект-поліграф, 2007. С. 174-177.

ГЕОГРАФІЧНО-ТУРИСТИЧНІ АТРАКЦІЇ САДОВО-ПАРКОВИХ ЛАНДШАФТІВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ

Кравцова І.В.,

кандидат географічних наук, доцент,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Особливою функціональною групою антропогенних ландшафтів є садово-паркові. Ці антропогенні географічні об'єкти є прикладом розумного використання природних умов і ресурсів, конструктивної взаємодії людини та природи, спрямованої на задоволення не лише матеріальних потреб, але й духовних. Кожний садово-парковий ландшафт має цікаву історію свого заснування та розвитку. Палацові споруди, бельведери, регулярні сади та пейзажні парки, малі архітектурні форми, антична скульптура, фонтани та водоспади – все це є тими антропогенними компонентами та елементами, що формують фізіономічність садово-паркового ландшафту. Вони мають значне асоціативне навантаження та складну семантику. Ці географічні об'єкти є тими місцями, де людина намагається «змінити» свою географію, а також тими антропогенними ландшафтами, які здатні «зберігати» минуле. Це посилює туристичну атрактивність садово-паркових ландшафтів і формує їхнє сприйняття як відповідних об'єктів розвитку туризму та рекреації в регіоні. У сучасній ландшафтній структурі Центральної Європи є велика кількість садово-паркових ландшафтів як минулих історичних епох, так і сучасних. Доведемо або спростуємо окремі факти географічної та історичної дійсності для таких відомих садово-паркових ландшафтів території дослідження, а саме: Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України (м. Умань, Черкаська обл., Україна), Синицького парку (с. Синиця, Уманський район, Черкаська обл., Україна) та садово-паркового ландшафту замку Шенборнів (с. Карпати, Мукачівський район, Закарпатська обл., Україна).

Ландшафтознавчі дослідження садово-паркового ландшафту Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України доводять: